

Amerikansk bok om utbildningskris hyllar Sverige (maj 2015)

PISA-kris. I uppmärksammade boken *In Defense of a Liberal Education*, som utkom på engelska i april, varnar amerikanske journalisten Fareed Zakaria för att större fokus på matematik i själva verket kan hota framtida konkurrenskraft. Därtill hyllas Sverige som ett föregångsland.

När Pisa-undersökningen, som mäter femtonåringars färdigheter i matematik, naturvetenskap och läsförståelse i 65 länder, senast presenterades 2013 kom Sverige på 38:e plats, 34 placeringar sämre än år 2000.

- Vi befinner oss i ett mycket kritiskt läge, konstaterade Lärarförbundets ordförande. Politikerna instämde.

Sedan dess har en skolkommision tillsatts och riksdagen röstat igenom ett tillkännagivande om mer matematik i högstadiet.

En rapport framlagd av OECD förra året efterlyste ytterligare reformer. Skälet är att de sämre resultaten hotar Sveriges framtida konkurrenskraft. "Din utbildning idag är din ekonomi imorgon," som Pisachefen Andreas Schleicher sammanfattat det.

Men politikerna drar fel slutsatser och åtgärderna de förespråkar kan få motsatt effekt, hävdar journalisten och författaren Fareed Zakaria i en ny bok, "In Defense of a Liberal Education" (Norton & Company), som gavs ut i april.

Zakaria, uppvuxen i Indien, utbildad vid Harvard och en av USAs mest inflytelserika politiska kommentatorer, avfärdar Pisa-hetsen som ett uttryck för en utbredd missuppfattning: Att framtiden tillhör dem som är bäst på att räkna och bygga.

I själva verket, hävdar han, är det humaniora, samhällskunskap och estetiska ämnen som är nyckeln till framtida konkurrenskraft.

Avvägningen mellan "tunga" och "mjuka" ämnen diskuteras flitigt både i Sverige och internationellt. För några år sedan föreslog ekonomer på Svenskt Näringsliv sänkt studiemedel för dem som läser "hobbykurser" på universitetet. Barack Obama påpekade vid ett tillfälle att man kan tjäna betydligt mer med en examen i maskinteknik än en i konsthistoria.

Andra har kontrat att humaniora och samhällsvetenskap fostrar medborgare som är demokratiskt sinnade och kan tänka självständigt.

Zakarias argument är ekonomiska, snarare än humanistiska. Ingenjörer är inte viktigare än konsthistoriker, skriver han – de mest framgångsrika företagen förenar teknik och humaniora. Steve Jobs, som hoppade av universitetet för att studera kalligrafi innan han byggde sin första Mac, såg den kombinationen som en "självklar del av Apples DNA".

Facebook-grundaren Mark Zuckerberg är inte systemvetare, utan ursprungligen psykologistudent med passion för datorer (och klassisk grekiska).

Ekonomins automatisering fäster än större vikt vid de "mjuka" ämnena, hävdar Zakaria. Han hänvisar till MIT-professorn David Autor, som i en studie 2014 observerade att datorer redan är betydligt snabbare, bättre och billigare på sysslor som går att kodifiera, men

fortfarande utför arbetsuppgifter som kräver mer diffusa färdigheter - "anpassningsförmåga, omdöme och sunt förnuft" - sämre än dagisbarn.

Zakaria spår att det gapet kommer fortsätta vidgas och att egenskaper som är "unika för människor" därmed kommer premieras på bekostnad av färdigheter i matematik och naturvetenskap - tvärt emot vad politiker och ekonomer brukar hävda.

USA, som gör kontinuerligt dåligt ifrån sig i Pisaundersökningar, bör således vara försiktigt med att försöka härma asiatiska utbildningssystem, varnar han. Kina, Sydkorea och Singapore, som toppar Pisa-rankingen, är bra på att lära elever memorera kunskaper och skriva prov, men dåliga på att uppmuntra kritiskt tänkande och kreativitet.

Framstående personer i de länderna har gjort samma bedömning.

Singapores tidigare utbildningsminister Tharman Shanmugaratnam har beskrivit landet som en "provmeritokrati" som lyckas sämre med att uppmuntra "nyfikenhet och äventyrslystnad."

Den kinesiska näthandelsjätten Alibabas grundare Jack Ma gjorde nyligen en liknande beskrivning av Kinas skolsystem.

Det bästa exemplet på att egenskaper som är avgörande för att bibehålla en dynamisk ekonomi har "våldigt lite med testkunskaper att göra," hävdar Zakaria, är Sverige - landet som "tycks vara hemvist åt alla nya teknikföretag utanför Silicon Valley".

Det svenska samhället är rörligt och öppet, observerar han, med meritokratiska arbetsplatser där folk tillåts ifrågasätta rådande förhållanden och tillvägagångssätt.

Vi tycks också uppfostra ungdomar med alldeles för bra självförtroende. Sverige var sjunde sämst av 34 OECD-länder i matematik i förra Pisaundersökningen, men svenska elever uppskattade sin egen förmåga som sjunde bäst.

Svenska ungdomar må överskatta sig själva men det är en grundläggande egenskap för entreprenörskap som mer än väl väger upp för svaga Pisaresultat, skriver Zakaria.